



Toiminta- ja taloussuunnitelma 2026–2028 ja talousarvio 2026

Maakuntahallitus 13.10.2025

Sisällysluettelo

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2026–2028 ja talousarvio 2026	6
Maakuntajohtajan katsaus	6
Päijät-Hämeen liiton toimintaa ohjaavat asiakirjat	8
Perussopimuksen mukaiset ydintehtävät	8
Liiton toimintaa ohjaavat strategiset linjaukset	8
Maakunnan liiton toiminta 2026–2028	10
Liiton tehtäviä hoidetaan neljällä vastuualueella	10
Hallinto ja tukipalvelut	11
Aluesuunnittelu	11
Aluekehitys	12
Edunvalvonta ja kuntayhteistyö	13
Vuoden 2026 talousarvio	17
Yleinen taloudellinen tilanne	17
Päijät-Hämeen näkymä	17
Kuntatalous	19
Talousarvion laadinnan perustelut	19
Käyttötalousosa	28
Tuloslaskelmaosa	29
Rahoitusosa	30
Liitteet	31



Kestävä,
kehittyvä
Päijät-Häme

Maakuntajohtajan katsaus

Toiminta- ja taloussuunnitelmaa valmisteltaessa valtiovarainministeriö on juuri saanut valmiiksi syksyn talousennusteensa (9/2025). Sen mukaan Suomen talous on alkanut toipua taantumasta, ja kasvun odotetaan vauhdittuvan vuoden loppua kohti ja ensi vuonna. Julkinen talous pysyy kuitenkin alijäämäisenä, ja velka kasvaa edelleen. Inflaation hidastuminen, korkojen lasku ja tuloveronalennukset lisäävät kulutusta. Rakentamisen toipuminen, energiasiirtymä ja puolustushankinnat kasvattavat investointeja. Talouden kasvua hidastavat Yhdysvaltojen tullien korotukset ja yleinen epävarmuus. BKT kasvaa 1,0 prosenttia vuonna 2025, ja 1,4 prosenttia vuonna 2026 ja 1,7 prosenttia 2027. Työllisyys kasvaa vasta vuosina 2026–2027 talouden vahvistuessa. Työttömyysaste laskee tulevien vuosien aikana.

Talouden yleinen toipuminen alkaa näkyä myös Päijät-Hämeessä. Viimeisimmän PK-yritysparometrin mukaan Päijät-Hämeen yritysten suhdanneodotukset ovat nousemassa viime kevääseen verrattuna ja TKI-investoinneissa oli merkittävää kasvuodotusta. Pienten ja keskisuurten yritysten keskuudessa talousnäkymät ovat hieman aiempaa myönteisemmät, ja useampi ennakoi tilanteen paranevan kuin heikkenevän. Taustalla vaikuttavat odotukset talouden yleisestä elpymisestä, joka riippuu olennaisesti yksityisen kulutuksen vahvistumisesta. Päijät-Hämeessä yritysten yleistä suhdannenäkymää kuvaava saldoluku oli positiivinen, kun se vielä keväällä oli negatiivinen. Myös liikevaihdon kasvu nähtiin nyt positiivisesti. Tulokset osoittavat, että käänne parempaan on tapahtumassa. Päijäthämäläisten yritysten suhdannearviot ovat monilta osin paremmat kuin maan keskimäärin. Erityisen ilahduttavaa on, että rakennusalan yritysten tilanne näyttää viimein helpottuvan ja suuria investointeja on rakenteilla.

Vuoden 2025 aikana liitto vei vahvasti eteenpäin maakuntastrategia 2050+ ja maakuntakaavan valmistelua. Maakuntastrategia hyväksyttiin kesäkuun maakuntavaltuustossa ja siihen perustuen on laadittu maakuntaohjelma 2026–2029, jonka maakuntavaltuusto 3.12. käsittelee. Samaan aikaan strategiatyön rinnalla on viety eteenpäin Päijät-Hämeen 2060 maakuntakaavan laadintaa. Sen luonnos valmistui syyskaudelle lausuttavaksi. Valmistelu jatkuu vuoden edelleen 2026 ajan. Prosessit etenivät rinnakkain ja keskeiset sidosryhmät osallistuivat monin eri tavoin valmisteluihin. Näiden prosessien lisäksi toiminnan ja ohjelmatyön ytimessä säilyvät vuodelle 2026 kestävyystyö, perustuen Päijät-Hämeen vihreän siirtymän ohjelmaan, sekä maakunnan liikennejärjestelmäsuunnittelun johtamiseen, ja liikunnan ja kulttuuritoiminnan edistämiseen. Olemme myös aktiivisesti luomassa parempaa työllisyyden edistämistä työllisyyden edistämishjelman koordinoinnin avulla.

Uusittua maakuntastrategiaa toteuttaen Päijät-Häme ja sen kunnat jatkavat kestävän kilpailuedun ja kansainvälisyyden teemoissa. Lahti on jo kansainvälinen yliopistokaupunki ja kasvua on edelleen näkyvissä. Luomme tilaa teollisuudelle ja palveluille, kuitenkin luonnon monimuotoisuuden kokonaisuutta uhraamatta. Luomme edellytyksiä Päijänteen verran paremmalle elämälle.

Koko maakunnan kattava kehittämisyhtiö LADEC, kasvava LUT-yliopisto, monipuolinen LAB-ammattikorkeakoulu, Helsingin yliopiston tutkimusryhmät, alueen urheiluopistot yhdessä Salpaus-ammattioppilaitoksen ja kuntalähtöisen koulutuksen kanssa ovat kriittisiä tekijöitä maakuntamme kehityksen ja uusien osaajien kouluttamisen kannalta.

Päijät-Hämeen liitto on tehnyt jo pitkään hyvää yhteistyötä näiden oppilaitosten ja TKI-toimijoiden kanssa ja tätä arvokasta yhteistyötä jatkamme myös tulevaisuudessa.

Tuotimme laajan luottamushenkilökoulutuksen syyskaudella, jossa tulivat tutuksi kuntatalous, valtionosuusjärjestelmä, hyvät kokoustaidot ja viestintä, omistajaohjaus, elinvoiman vahvistaminen, kuntien uudet vastuut, hyvinvointialueuudistus, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja järjestöyhteistyö. Aiheita, joita kohtaamme kuntien ja kumppaneiden viikoittaisissa toimissa.

Maakuntamme suurimpia haasteita ovat edelleen valtakunnan keskiarvoon verrattuna korkea työttömyys, ja alhainen tulo- ja koulutustaso. Lisäksi, kuten monella muullakin alueella Suomessa, syntyvyys ei pysy enää perässä kuolleiden määrään verrattuna ja työikäisen väestön määrä vähenee samalla kun väestö vanhenee. Elinvoimayhtälöä ei voi ratkaista ilman maahanmuuttoa.

Päijät-Hämeessä on kaksi työllisyysaluetta, joiden toiminnan kustannustehokkuus on yksi avaintekijöistä alueen kuntien ja yritysten kannalta. Päijät-Hämeen liitto jatkaa uudistettujen toimintaorganisaatioiden, kuten hyvinvointialue, TE-alueet ja uusi elinvoimakeskus (EVK) yhteistyötä kehittäen, jossa Kaakkois-Suomi kutsuu. Tulemme jatkamaan vaikuttamistyötä, jotta Päijät-Hämeen kaupunkialueet, että maakuntien pienemmätkin kunnat ja yritykset saavat tarvittavat palvelut tasa-arvoisesti Suomessa.

Maakuntastrategiat ohjaavat kaikkien Suomen maakuntien kehittämistä sekä erityisesti alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toimeenpanoa ja rahoituksen allokointia alueella. Päijät-Hämeen liitto on viime vuosina paitsi tukenut laaja-alaisesti erilaisia kehityshankkeita niin panostanut myös kansainväliseen hanketoimintaan, minkä johdosta olemme laajentaneet kansainvälisiä verkostojamme sekä saaneet lisäpanoksia muutoin rajallisiin rahoitusresursseihin. Jatkamme aktiivista hanketoimintaa myös ensi vuonna.

Edunvalvontaa teemme laaja-alaisesti sekä liiton toimesta että yhteistyössä maakunnan keskeisten sidosryhmien ja vaikuttajien, muiden maakuntien, alueiden ja kaupunkien kanssa. Vierailimme säännöllisin väliajoin kunnissa ja parhaillaan käynnissä olevan kuntakierroksen pohjalta onkin tarkoitus päivittää edunvalvontasuunnitelma. Nykyiset edunvalvonnan keskeiset tavoitteet liittyvät osaamistason nostamiseen ja TKI-panostusten kasvattamiseen, Päijät-Hämeen aseman vahvistamiseen elintarviketeollisuuden kansallisena veturina, vihreän siirtymän ja sähköisen liikenteen edistämiseen sekä maakunnan saavutettavuuden kehittämiseen.

Maakunnan oman edunvalvontatyön lisäksi vaikuttamistyötä tehdään myös Etelä-Suomen maakuntien kesken, kaikkien maakuntien yhteisvoimin, sekä myös alueellisissa verkostoissa kuten Alueiden komitea ja CPMR. Vaikuttamistyössä onnistuminen edellyttää omien ja yhteisten EU-tavoitteiden kirkastamista, fokusointia sekä aktiivisuutta. Toivottavasti saamme vuodelle 2026 Europe Direct vuorovaikutuspisteen.

Tänä syksynä käynnistyy jo neljäs Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu 2025–2026. Vaikuttajakoulu on tarkoitettu päijäthämäläisille toisen asteen opiskelijoille ja tarjoaa mahdollisuuden tutustua laaja-alaisesti vaikuttamisen perusteisiin ja toimijoihin.

Kuntayhteistyön koordinaatiosta on muodostunut keskeinen osa Päijät-Hämeen liiton työtä. Yhteistyön tavoitteena on valmistautua ja vastata toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja sitä kautta tukea koko maakunnan elinvoimaa ja kilpailukykyä.

Päijät-Hämeen liiton arvoja ovat tasa-arvo, avoimuus, luottamus, osallistaminen ja tietoon pohjautuva päätöksenteko. Vahvuuksiamme ovat ammattitaitoinen, innovatiivinen ja kannustava työilmapiiri, jossa jokainen on sitoutunut tekemään töitä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, Päijänteen verran paremmin.

Juha Hertsu

vt. maakuntajohtaja

Päijät-Hämeen liiton toimintaa ohjaavat asiakirjat

Päijät-Hämeen liitto on lakisääteinen kuntayhtymä, johon kuuluu kymmenen jäsenkuntaa. Päijät-Hämeen liiton toiminnan lähtökohtana ovat lainsäädännössä, erityisesti laissa alueiden kehittämisestä sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa, määritellyt tehtävät.

Lakisääteisten tehtävien lisäksi maakunnan liitto voi ottaa tehtäväkseen erilaisia kehittämis- ja koordinoititehtäviä, mikäli kunnat yhteisesti näin sopivat. Päijät-Hämeen liiton perussopimuksessa kunnat ovat määritelleet liiton toiminnan ydintehtävät. Edellä mainittujen lisäksi liiton sisällöllistä toimintaa ohjaavat maakuntasuunnitelman ja -ohjelman tavoitteet ja painopisteet.

Perussopimuksen mukaiset ydintehtävät

Päijät-Hämeen liiton perussopimuksen mukaan liitto on maakunnan kehittämisen ja yhteistyön keskus, joka vastaa jäsenkuntia ja niiden väestöä palvelevasta maakunnallisesta suunnittelu- ja kehittämistyöstä sekä edunvalvonnasta.

Perussopimuksen mukaisia liiton tehtäviä ovat:

huolehtia maankäyttö- ja rakennuslaissa kuntayhtymälle säädetyistä tehtävistä

huolehtia alueiden kehittämisestä annetussa laissa ja asetuksessa sekä rakennerrahasto- ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista annetussa laissa ja asetuksessa maakunnan liitolle määrättyistä tehtävistä.

hoitaa muutkin sille lainsäädännössä määrättyt tehtävät. Lakisääteisten tehtävien lisäksi liitto huolehtii muusta kehittämistoiminnasta maakunnassa sen henkisen ja aineellisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja hyvän elinympäristön turvaamiseksi, vahvistaa maakunnallista yhteenkuuluvuutta sekä sisäistä ja ulkoista yhteistyötä.

Muusta yhteistyöstä ja -alueista liitot voivat sopia aluekehityslain mukaisesti.

Liiton toimintaa ohjaavat strategiset linjaukset

Maakuntastrategia ja sitä täydentävä maakuntaohjelma on laaja-alainen, maakunnan toimijoiden yhdessä laatima aluekehittämisen asiakirja, jonka tarkoituksena on ohjata maakunnan viranomaisten toimintaa tulevaisuuden menestyksen turvaamiseksi. Strategiaprosessin aikana tunnistettiin sekä toimintaympäristön muutostekijät että Päijät-Hämeen maakunnan erityispiirteet. Näin pystyttiin nostamaan esiin ne merkittävimmät kysymykset ja haasteet, joihin alueen tulee vastata tulevaisuudessa.

Päijät-Hämeen maakunnan keskeisiä, tulevaisuuteen suuntautuvia kysymyksiä ovat kansainvälisesti kestävä kilpailuedun luominen maakunnalle, elinvoimaisen teollisuuden sekä kestävä siirtymän tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen ja väestön, osaamisen ja hyvinvoinnin vahvistaminen koko alueella.

Strategiset linjaukset, jotka ohjaavat liiton toimintaa, painottavat erityisesti yhteistyötä eri toimijoiden välillä, kestävä kasvua, jossa huomioidaan ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen näkökulma sekä turvallisen toimintaympäristön ylläpitämistä ja kehittämistä. Yhteistyöllä rakennamme Päijänteen verran parempaa elämää.

Maakunnan strategia uudistui – Päijänteen verran parempi

Uusittu maakuntastrategia on hyväksytty maakuntavaltuustossa kesäkuussa 2025. Sitä tarkentava maakuntaohjelma 2026–2029 käsitellään maakuntavaltuustossa 3.12.2025.

Laajaan valmisteluun perustuen lopulta päädyttiin visioon Päijänteen verran parempi. Visiota edistetään kolmella päätavoitteella:

- Kilpailuetua kansainvälisyydestä ja kestävydestä
- Tilaa luonnolle, luovuudelle ja puhtaalle teollisuudelle
- Päijänteen verran parempaa elämää

Maakuntastrategian laadinta oli laaja ja osallistava prosessi. Lopputuloksessa yhdistyvät työpajoissa, kyselyissä ja yhteistyöfoorumissa käyty keskustelut ja näkemykset. Maakuntastrategia on Päijät-Hämeen kuntien, luottamushenkilöiden, elinkeinoelämän, yritysten, julkisten toimijoiden, hyvinvointialueen, kehittämisorganisaatioiden, korkeakoulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin yhteinen tahdonilmaisu siitä, millaiseksi haluamme Päijät-Hämeen kehittyvän. Tavoitteena on ollut valjastaa Päijät-Hämeen vahvuudet — kuten sijainti, ainutlaatuinen luonto, monipuolinen teollisuus pohja, vahva perheyrittäjyyden perinne, koulutusmahdollisuudet ja yhteisöllisyys — maakunnan uudistumisen ja kehityksen ajureiksi. Samalla huomioimme toimintaympäristössä käynnissä olevat suuret muutokset ja tulevaisuuden megatrendit. Maakuntastrategian visio tiivistyy tavoitteeseen olla Päijänteen verran parempi. Visio on lyhyt, mieleenpainuva ja paikallisidentiteettiä vahvistava.



Maakunnan liiton toiminta 2026–2028

Liiton tehtäviä hoidetaan neljällä vastuualueella

Päijät-Hämeen liiton toiminta on organisoitu neljälle vastuualueelle, jotka tekevät päivittäistä yhteistyötä yli vastuualuerajojen. Vastuualueiden keskeiset tehtävät on kuvattu alla olevassa taulukossa:

Taulukko 1 Päijät-Hämeen liiton tehtävät

Hallinto- ja tukipalvelut	Aluesuunnittelu	Aluekehitys	Edunvalvonta ja kuntayhteistyö
Liiton luottamushenkilö-, yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävistä vastaaminen.	Maakuntakaavan laatiminen ja ajan tasalla pito. Maakuntakaavan toteuttamisen edistäminen kuntakaavoitukseen osallistumalla (neuvottelut ja lausunnot).	Maakunnan pitkän tähtäimen ja kauden 2026–2029 ohjelmatyön edistäminen strategian mukaisesti.	Edunvalvonnan suunnittelu ja toteuttaminen yhteistyössä maakunnan kuntien, oppilaitosten, elinkeinoelämän ja Etelä-Suomen maakuntien kanssa.
	Liikennejärjestelmäsuunnitelman laatiminen ja ajan tasalla pito. Jatkuva liikennejärjestelmätyö sidosryhmätyöskentelyn ja edunvalvonnan keinoin.	Valtuustokauden strategisten tavoitteiden ja toimenpiteiden valmistelu. Hankevalinnat alueella toimivat ohjauksen välineenä.	Maakunnan kuntien välisen yhteistyön vahvistaminen mm. säännölliset kuntajohtajakokoukset ja Päijät-Hämeen puheenjohtajafoorumin toiminta.
	Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimus työ yhdessä kuntien ja valtion kanssa. • MAL-sopimuksen toimenpiteiden seuranta MAL-neuvotteluihin osallistuminen.	Yleinen maakunnan kehittäminen. Maakunnan älykkään erikoistumisen teematyö. TKI-kehityksen vauhdittaminen. Maakuntien välinen yhteistyö.	Kansainvälinen yhteistyö ja edunvalvonta EU-tasolla.
	Maakuntien välinen yhteistyö.	Euroopan rakennerahasto-ohjelman alueellinen toimeenpano. Kansallisten rahoitusten toimeenpano.	Päijät-Hämeen liiton ulkoinen ja sisäinen viestintä.
		Kansainväliset hankkeet ja verkostot maakunnan kehittämisen apuna.	

Hallinto ja tukipalvelut

Hallinnon ja tukipalveluiden vastuualue vastaa liiton luottamushenkilö-, yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävistä. Hallinnon vastuualueen tavoitteena on oikea-aikaiset ja kustannustehokkaat prosessit liiton henkilöstön ja luottamushenkilöhallinnon käyttöön.

Hallinnon toimintojen kehittämistä jatketaan edelleen vuoden 2026 aikana. Keskeisiä toimenpiteitä ovat mm. tiedonhallintamallin päivittäminen, sähköisen arkistoinnin edelleen jalkauttaminen, tietoturva- ja suojan parantaminen, sisäisen palvelutuotannon edelleen kehittäminen ja koulutuksen järjestäminen henkilökunnalle. Lisäksi hallintoasiakirjoja ja sääntöjä päivitetään tarpeen mukaan.

Päijät-Hämeen liitto järjestää vuosittain Vellamon maakuntajuhlan, jonka yhteydessä jaetaan Päijät-Häme-mitali.

Luottamushenkilöhallinto

Päijät-Hämeen liiton ylintä päätösvaltaa käyttää maakuntavaltuusto, joka päättää liiton toiminnan tavoitteista ja taloudesta sekä keskeisimmistä liiton toimintaa ohjaavista ohjelmista ja suunnitelmista. Maakuntavaltuusto kokoontuu kaksi kertaa vuonna 2026.

Maakuntahallitus vastaa liiton käytännön toiminnasta ja hallinnosta sekä johtaa valtuuston aluekehitystyölle, alueidenkäytön suunnittelulle ja edunvalvonnalle asettamien tavoitteiden toteutumista. Maakuntahallitus kokoontuu 11 kertaa vuonna 2026.

Tarkastuslautakunta suorittaa liiton toiminnan ja talouden tarkastuksen. Tarkastuslautakunnan ydintehtävinä on seurata kuntayhtymän toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista ja tilintarkastusprosessin etenemistä. Tarkastuslautakunta kokoontuu 5–7 kertaa vuonna 2026.

Päijät-Hämeen liitto organisoii aluekehityslain mukaisen maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) toiminnan ohjelmakaudella 2021–2027. Yhteistyöryhmä kokoontuu 2–3 kertaa. Yhteistyöryhmän tehtävänä on yhteensovittaa aluekehitystoimintoja ja suunnata aluekehitysvaroja maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman avulla. Yhteistyöryhmän kustannukset katetaan pääsääntöisesti Euroopan aluekehitysrahaston tuesta.

Maakuntahallitus on nimennyt keskuudestaan käynnissä olevalle valtuustokaudelle maakunta-kaavaprosessissa ja muissa alueiden käyttöön liittyvissä tehtävissä tarpeelliseksi katsotun maankäytön ohjausryhmän (MOR). Toimintavuonna 2026 maankäytön ohjausryhmä kokoontuu tarvittaessa.

Aluesuunnittelu

Aluesuunnittelun vastuualueella muodostetaan näkemys maakunnan pitkän tähtäimen tavoitteelliseksi alueidenkäytöksi. Se linjaa maakuntakaavan ja liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisen periaatteet. Suunnitelmat puolestaan luovat edellytykset merkittävien ympäristö- ja liikennevaikutuksia aiheuttavien alueiden, väylien ja kohteiden sekä palveluverkoston kestäväälle kehittämiselle. Suunnitelmien ja hankkeiden etenemistä ja rahoitusratkaisujen löytymistä edistetään sidosryhmäyhteistyöllä. Aluesuunnittelussa seurataan tilastojen ja paikkatietojen avulla maakunnan ja sen osien alueellista kehitystä suunnittelutyön tueksi.

Maakuntavaltuuston hyväksymän liikennejärjestelmäsuunnitelman toteuttamiseksi liitto johtaa maakunnan jatkuvaa liikennejärjestelmätöitä, ja yhteistyötä tehdään kuntien, ELY-keskusten ja muiden liikenneviranomaisten kanssa. Liitto on mukana Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen toimeenpanossa.

Liitto edistää kuntien alueidenkäyttöä laatimalla lausuntoja ja osallistumalla viranomaisneuvotteluihin sekä muuhun sidosryhmäyhteistyöhön.

Maakuntakaavoitus

Päijät-Hämeen maakuntakaavan 2060 luonnos on parhaillaan nähtävillä (29.9.–4.11.2025).

Luonnosvaiheessa kaavaa esitellään yleisölle esittelytilaisuuksissa ja käydään neuvotteluja eri sidosryhmien kanssa. Luonnosvaiheen materiaaleihin voi tutustua tämän linkin kautta:

<https://urly.fi/3W0g>

Luonnoksesta saatujen lausuntojen ja mielipiteiden sekä käytyjen neuvottelujen pohjalta kaavaluonnos tarkistetaan kaavaehdotukseksi. Päijät-Hämeen maakuntakaavan 2060 tavoiteaikataulussa kaavan hyväksymiskäsittelyn on arvioitu ajoittuvan vuoteen 2027. Maakuntakaavan hyväksyy maakuntavaltuusto.

Päijät-Hämeen maakuntakaavaan 2060 liittyvät ajankohtaiset aineistot löytyvät koko kaavan laatimisen ajan tältä sivustolta: <https://urly.fi/3qQi>

Liikennejärjestelmätyö

Päijät-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040+ hyväksyttiin maakuntahallituksessa maaliskuussa 2025. Liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteiden toteutumista edistetään jatkuvan liikennejärjestelmätyön ja edunvalvonnan keinoin.

Liitto toteuttaa toimintavuonna 2026 jatkuvaa liikennejärjestelmätyötä yhdessä kuntien, Kaakkois-Suomen elinvoimakeskuksen sekä muiden liikenneviranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Alueiden käytön ja liikennejärjestelmän toteutuksen edistäminen

Päijät-Hämeen liitto osallistuu sopimuskumppanina Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen 2024–2035 toimeenpanoon ja seurantaan. MAL-sopimuksen toteuttaminen Lahden kaupunkiseudulla edistää osaltaan maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa määriteltyjä tavoitteita. Lisäksi jatkuva liikennejärjestelmätyö yhteensovittaa kaupunkiseudulla tehtävää työtä koko maakunnan tavoitteisiin ja kansalliseen sekä kansainväliseen edunvalvontaan.

Maakunnan liitto edistää toimintavuonna 2026 kuntien maakäyttöä lausuntojen, viranomaisneuvottelujen ja muun sidosryhmäyhteistyön avulla.

Aluekehitys

Aluekehityksen päätehtäviä ovat maakuntastrategian ja –ohjelman edistäminen ja toimeenpano. Tähän sisältyy myös älykkään erikoistumisen strategian tarkentaminen ja siihen liittyvien toimien tukeminen. Aluekehitystyöhön kuuluu keskeisenä osana myös rahoituksen - rakennerahastovarojen ja kansallisten rahoitusvälineiden - varojen jakaminen sekä näihin liittyvien hankkeiden ohjaaminen ja seuranta. Aluekehityksen vastuualue on myös aktiivisesti mukana monissa alueen koordinaatio- ja ennakointi tehtävissä, joista yksi keskeisin on maakunnan yhteistyöryhmä ja sen sihteeristö. Kansainvälisillä hankkeilla ja verkostoilla vahvistetaan alueen kehittämistä ja TKI-kasvua.

Valtion aluehallintouudistuksessa Päijät-Hämeen ELY-keskuksista siirtyvät ohjaus- ja rahoitustehtävät siirtyvät suurelta osin Kaakkois-Suomen elinvoimakeskukseen (EVK) tehtäviin. Vuoden 2026 aikana tehdään verkostoja ja toimintamalleja uusiksi elinvoimakeskuksen kanssa.

Aluekehityksen rahoittaminen, rakennerahastojen hallinnointi ja ohjelmakauden 2021–2027 toiminta

Päijät-Hämeen liitolla on näkyvä rooli aluekehittämisen rahoituksen ja rahoitustiedon välittäjänä. Päijät-Hämeen liitto valmistelee Euroopan unionin rakennerahastovarojen hankepäätökset ja hallinnointi on keskitetty Uudenmaan liittoon. Liitto seuraa osarahoittamiaank hankkeita ja vaikuttaa omalta osaltaan näkemyksiin tulevasta rahoituskaudesta (MFF) 2028–2034. Rahoituskauden vaikuttamiseen tehdään Etelä-Suomen, Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen (ELSA9) ja kaikkien maakuntien yhteistyötä, jotta ensivaiheessa kansallinen saanto olisi maakuntien kehittämistä tukeva ja kansalliset ratkaisut kohtelisivat läpinäkyvillä kriteereillä oikeudenmukaisesti Päijät-Hämettä. Päijät-Hämeeseen tulevien alueellisten rahoitusresurssien lisäksi alueen toimijoiden pitää pystyä generoimaan TKI- ja hankerahoitusta muista kansallisista ja EU:n kilpailuista rahoituslähteistä. Liitto seuraa aktiivisesti muiden rahoitusinstrumenttien tilannetta sekä kansallisesti että kansainvälisesti, vaikka niiden hakeminen ja myöntäminen kulkevatkin eri kautta. Lisäksi liitto koordinoi hanketoimintaa älykkään erikoistumisen kärkien kehittämistä hankkein ja muilla toimin. Älykkään erikoistumisen kärkien kansainvälisyyttä lisätään edelleen. Hanketyössä painottuvat muutokset uuden maakuntastrategian mukaiseen ohjelmatyöhön maakuntaohjelmaan tukeutuen ja päivitettyjä kärkiä edistäen.

Vuoden 2026 talousarvioesityksessä ei ole valtion budjettiesityksessä kansallista aluekehittämisen AKKE-rahoitusta maakuntien liitoille. Palautuvat rahoitukset hankkeista tulee palauttaa työ- ja elinkeinoministeriöön.

Hankerahoituksen vaikuttavuuden ohjaukseen ja muuhun maakunnalliseen koordinaatioon liittyy maakunnan yhteistyöryhmän toiminta. Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön roolia kehitetään edelleen laajan hanketyön koordinaation keskuksena. Alueen TKI:n tarjonnan, kysynnän ja rahoituksen kasvuun kiinnitetään erityistä huomioita. Maakunnallisen TKI-ryhmän ja tiedolla johtamisen yhteyttä ja TKI-kasvu vauhditetaan edelleen. Keskeisessä roolissa on alueen kasvuklusterityön ja innovaatiopalveluiden kehittyminen.

Edunvalvonta ja kuntayhteistyö

Edunvalvonta

Edunvalvonnan painopiste siirtyy toimintavuoden aikana tulevaan hallitusohjelmaan vaikuttamiseen. Samalla huolehditaan, että maakunnalle tärkeitä asioita saadaan edistettyä päättyvän vaalikauden aikana ja, että jo tehdyt päätökset etenevät maakunnalle suotuisasti.

Päijät-Hämeen liitto toteuttaa edunvalvontaa yhteistyössä maakunnan kaupunkien, kuntien, yliopistojen ja korkeakoulujen, oppilaitosten, elinkeinoyhtiöiden ja elinkeinoelämän järjestöjen kanssa. Maakuntaliitto edistää jäsenkuntien ja maakunnan toimijoiden tavoitteita yhdessä vaalipiirin kansanedustajien ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on edistää Päijät-Hämeen tavoitteiden toteutumista päätöksenteossa niin kansallisesti kuin EU-tasollakin.

Kansallisessa edunvalvonnassa vaikutetaan päätöksentekoon, valtion talousarvioon ja lainsäädäntöön. Kansainvälistä edunvalvontaa tehdään yhdessä Etelä-Suomen maakuntien, CPMR-järjestön ja muiden sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on vaikuttaa erityisesti Euroopan unionin valmisteluun sekä kehittämis- ja investointirahoituksen kasvattamiseen maakunnan toimijoiden yhteistyöllä.

Edunvalvonnan keskeiset tavoitteet ovat

- osaamistason nostaminen ja TKI-panostusten kasvattaminen,
- Päijät-Hämeen aseman vahvistaminen elintarviketeollisuuden kansallisena veturina,

- vihreän siirtymän ja sähköisen liikenteen edistäminen,
- maakunnan saavutettavuuden parantaminen ja
- Suur-Päijänteen hyödyntäminen osana edunvalvontaa.

Maakuntaliitolla on jatkuvasti päivitettävä edunvalvontasuunnitelma, johon on kirjattu tarkemmin edunvalvonnan konkreettiset tavoitteet kuten Lentoradan edistäminen, Vt12, Vt24 ja Kt54 kehittäminen, nykyisten raideyhteyksien parantaminen sekä Savon oikoradan edistäminen Itäradan vaihtoehtona. Suur-Päijänteen merkitystä korostetaan osana maakunnan edunvalvontaa ja viestintää. Vesistömatkailussa ja vesiliikenteessä on suuri potentiaali Päijänteen alueella. Edunvalvonnalla pyritään edistämään myös järvimatkailulle elintärkeää toimivaa ja säännöllistä yhdysliikennettä.

Kuntayhteistyö

Päijät-Hämeen liitto edistää aktiivisesti alueen kuntien välistä yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on valmistautua ja vastata toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin sekä tukea näin tukea koko maakunnan elinvoimaa ja kilpailukykyä.

Kuntayhteistyön perustan muodostavat säännölliset kuntajohtajakokoukset ja Päijät-Hämeen puheenjohtajafoorumi. Päijät-Hämeen liitto valmistelee ja koordinoi niiden työtä. Kuntia ja niiden välistä yhteistyötä tuetaan myös mm. antamalla asiantuntija-apua erilaisten lausuntojen ja kannanottojen laatimiseen, tuottamalla selvityksiä, järjestämällä kuntayhteistyötä edistäviä tilaisuuksia sekä vastaamalla matkajärjestelyistä. Lisäksi maakuntaliitto tukee kuntien yhteistä kehitystyötä ja maakunnallisia tavoitteita edistäviä hankkeita.

Työvoimapaalvelut siirtyivät kuntien työllisyysalueiden vastuulle vuoden 2025 alusta. Samaan aikaan astui voimaan myös kotoutumislain uudistus ja vastuu palveluiden järjestämisestä siirtyi kunnille. Liitto osallistuu aktiivisesti työllisyyttä ja kotoutumista edistävään verkostoyhteistyöhön ja tukee kuntia niitä koskevassa ohjelmatyössä.

Kuntayhteistyö edistää yhteistyöpöytäkirjaan pohjautuen kuntien ja hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden välistä yhteistyötä alueen asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi sekä toimivien yhteistyörakenteiden luomiseksi.

Puheenjohtajafoorumi järjestetään hyvinvointiyhteistyötä käsittelevänä strategisen tason foorumina kerran vuodessa. Kuntajohtajakokous saa säännöllisesti hyvinvointialueen tilannekatsauksen ja käy vuoropuhelua hyvinvointiyhteistyön toteuttamisesta. Kuntien varautumiseen ja valmiussuunnittelun edistämiseksi perustettiin syksyllä 2023 Kuntaturva -työryhmä, jonka työtä koordinoidaan ja tuetaan osana kuntayhteistyötä.

Päijät-Häme - Suomen liikkuvien maakunta

Päijät-Häme – Suomen liikkuvien maakunta -hanke toteuttaa Liikkuva Päijät-Häme -ohjelmaa. Hankkeessa vahvistetaan monialaista ja poikkihallinnollista yhteistyötä sekä hyödynnetään olemassa olevia resursseja mahdollisimman tehokkaasti. Liikkuva Päijät-Häme -ohjelman toimeenpanoon haetaan rahoituksia avautuvien hankerahoitusten kautta. Hanke tukee vaikuttavien toimintamallien vahvistamista ja käyttöönottoa kunnissa, hyvien käytäntöjen jakamista sekä kuntayhteistyön tiivistämistä. Myös alueen korkeakoulut ja oppilaitokset sekä elinkeinoelämän toimijat ovat mukana hankkeen toteuttamisessa.

Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelma edistää osaltaan hallitusohjelmaan kirjattua Suomi liikkeelle -ohjelmaa. Lisäksi urheilu ja liikunta (Sport) on tunnistettu Päijät-Hämeen vahvuudeksi ja älykkään erikoistumisen kärjeksi.

Päijät-Häme - Suomen liikkuvien maakunta -hanke rahoitetaan kuntien erillisrahoituksella.

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälinen toiminta tukee Päijät-Hämeen liiton edunvalvontaa, maakuntastrategiaa ja älykästä erikoistumista vahvistamalla alueen elinvoimaa, tunnettua ja vetovoimaa. Liitto osallistuu aktiivisesti EU-politiikan valmisteluun erityisesti alue-, koheesio-, ympäristö- ja liikennepolitiikan (TEN-T) osa-alueilla, hakee kansainvälistä rahoitusta strategian mukaisiin hankkeisiin ja edistää projektikumppanuuksia eri verkostoissa.

Yksi keskeinen vaikuttamiskohde on EU:n monivuotinen rahoituskehys (MFF), jonka valmisteluun osallistutaan tiiviissä yhteistyössä Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen maakuntien kanssa. Tavoitteena on varmistaa, että EU:n rahoitus tukee mahdollisimman hyvin alueen kehittämistarpeita ja strategisia painopisteitä.

EU-edunvalvonnassa hyödynnetään vahvasti CPMR-järjestöä (Conference of Peripheral Maritime Regions), jossa Päijät-Hämeen liitto on aktiivinen jäsen. Järjestö edustaa eurooppalaisia rannikko- ja reuna-alueita ja vaikuttaa merkittävästi EU:n alue-, koheesio-, liikenne- ja ympäristöpolitiikkaan.

Päijät-Hämeellä on keskeinen rooli erityisesti CPMR:n energiatyöryhmässä, jonka puheenjohtajuus on Päijät-Hämeellä kaudella 2025-2026. Työryhmän tehtävänä on seurata EU:n energiapolitiikkaa, vaikuttaa lainsäädäntöön ja edistää parhaiden käytäntöjen jakamista jäsenalueiden kesken. Puheenjohtajuus tarjoaa Päijät-Hämeelle entistä vahvemmat vaikutusmahdollisuudet energia- ja ympäristökysymyksissä.

Lisäksi toimikaudelle 2025–2026 osuva CPMR Political Bureaun varajäsenyys avaa lisää vaikutuskanavia ja näkyvyyttä maakunnan tavoitteille eurooppalaisessa päätöksenteossa. CPMR:n kautta liitto saa suoraa tietoa EU-politiikan valmistelusta, osallistuu kannanmuodostukseen ja rakentaa yhteistyötä muiden alueiden kanssa – erityisesti niillä osaamisalueilla, jotka ovat Päijät-Hämeelle keskeisiä.

Viestintä

Päijät-Hämeen liiton viestintä on johtamisen ja edunvalvonnan väline ja se tukee maakuntastrategian tavoitteiden saavuttamista ja maineen kehittymistä. Viestimme valmisteilla olevista asioista, päätöksistä ja vaikuttamismahdollisuuksista ja jokainen työntekijä tuottaa sisältöjä omalta osaltaan. Viestinnän avulla myös sitoutamme sidosryhmiämme maakunnan kehittämiseen.

Järjestämme sekä liiton omia että yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa ajankohtaisiin asioihin liittyviä tapahtumia, verkostoitumis- ja vaikuttamistilaisuuksia. Päijät-Hämeen liitto koordinoi alueen kuntien viestijöiden säännölliset kokoukset.

Viestintäkanaviamme ovat oma verkkosivusto, sähköposti, uutiskirjeet sekä sosiaalinen- ja paikallismedia.

Päijät-Hämeen liitolla on erottuva ja moderni ilme, joka näkyy kaikessa liiton tuottamassa viestinnässä, aineistoissa ja verkkosivulla. Liitolla on käytössään logo sekä virallisissa yhteyksissä käytettävä päivitetty vaakunatunnus. Logot, fontit, tunnukset ja värit on määritelty Brändikirjassa.

Vuoden 2025 lopulla valmistunut viestintäsuunnitelma otetaan käyttöön vuonna 2026.

Vuonna 2026 henkilökunnan viestintävalmiuksia vahvistetaan PowerPoint-koulutuksella tammikuussa.

Päijät-Häme 2050+ -uutiskirje on keskittynyt maakuntakaavaan ja maakuntastrategiaan. Vuonna 2026 sisältö laajenee koko liiton toiminnasta viestimiseen.

Kuntayhteistyö

Päijät-Hämeen liitto edistää ja kehittää aktiivisesti alueen kuntien välistä yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on valmistautua ja vastata toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja sitä kautta tukea koko maakunnan elinvoimaa ja kilpailukykyä. Kuntayhteistyön perustan muodostavat säännölliset kuntajohtajakokoukset ja Päijät-Hämeen puheenjohtajafoorumin toiminta, joita Päijät-Hämeen liitto valmistelee ja koordinoi. Kuntia ja niiden välistä yhteistyötä tuetaan myös mm. antamalla asiantuntija-apua erilaisten lausuntojen ja kannanottojen laatimiseen, tuottamalla selvityksiä sekä järjestämällä kuntayhteistyötä edistäviä tilaisuuksia ja vastaamalla matkajärjestelyistä. Maakuntaliitto toteuttaa erilaisia kuntien yhteistä kehitystyötä ja maakunnallisia tavoitteita tukevia hankkeita.

Vastuu sosiaali- ja terveystalvelujen sekä pelastustoimen järjestämisestä siirtyi vuoden 2023 alusta kunnilta hyvinvointialueelle. Osana kuntayhteistyötä seuraamme uudistuksen toteutumista ja tuemme kuntia hyvinvointialueen kanssa tehtävässä yhdyspinta- ja muussa yhteistyössä. Pelastustoimen järjestämisvastuiden siirtäminen ei vaikuttanut kuntien varautumisen ja valmiussuunnittelun vastuisiin. Kuntien varautumiseen ja valmiussuunnittelun edistämiseksi perustettiin syksyllä 2023 Kuntaturva -työryhmä, jonka työtä koordinoidaan ja tuetaan osana kuntayhteistyötä.

Työvoimatalveluissa valmistaudutaan vuoden 2025 alusta voimaan astuvaan uudistukseen, jossa vastuu työvoimatalveluista siirtyy valtiolta kunnille. Uudistukseen liittyvien työllisyysalueiden valmistelu käynnistyi Päijät-Hämeessä alkuvuodesta 2023 ja jatkuu vuonna 2024. Vuoden 2025 alusta astuu voimaan kotoutumislain uudistus, jonka myötä myös vastuu kotoutumisesta siirtyy valtiolta kunnille. Liitto seuraa tiiviisti molempien uudistusten toimeenpanoa ja osallistuu aktiivisesti uudistuksiin liittyvään verkostoyhteistyöhön mm. tukemalla kuntia jatkossa lakisääteisten kuntakohtaisten kotoutumishjelmien valmistelussa. Päijät-Hämeen yhteinen vuosille 2021–2025 laadittu maahanmuutto-ohjelma ei uudistuksen jälkeen enää päde kuntien kotoutumishjelmoina. Päijät-Hämeen liitto jatkaa kuitenkin myös kotoutumiseen liittyvän laajemman sidosryhmäyhteistyön koordinoijana.

Kuntayhteistyö edistää myös kuntien ja hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden välistä yhteistyötä alueen asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi sekä toimivien yhteistyörakenteiden luomiseksi.

Vaikuttajakoulutoiminta

Päijät-Hämeen liitto jatkaa neljännelle kaudelle 16–20 -vuotiaille suunnitellun Vaikuttajakoulun järjestämistä. Vaikuttajakoulussa nuorten kanssa tutustutaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen teemoihin ja tuetaan vaikuttamistaitojen ja -motivaation kehittymistä. Koulu ei ole toimintamalliltaan muodollinen, vaan perustuu non-formaalin oppimisen periaatteisiin. Vaikuttajakoululaisten kanssa opitaan yhdessä vaikuttamisen paikoista ja päätöksenteon perusteita. Vaikuttajakoulu tarjoaa liitolle ja sen sidosryhmille myös mahdollisuuden kuulla nuoria eri teemoissa. Syksyllä 2025 alkava Vaikuttajakoulu tapaa kuukausittain pääsääntöisesti Päijät-Hämeen alueella ja kevätkaudella tehdään opintomatka Helsinkiin kansallisiin kohteisiin. Mahdollisuuksia ulkomaan opintomatkiaan selvitetään. Vaikuttajakouluun valitaan noin 20 nuorta. Vaikuttajakoulun toiminta pyritään vakiinnuttamaan osaksi liiton vuosittaista toimintaa.

Vuoden 2026 talousarvio

Yleinen taloudellinen tilanne

Suomen bruttokansantuote (BKT) supistui viime vuonna 0,1 prosenttia vuositasolla, mutta talous kääntyi kasvuun vuoden aikana. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku lisäävät kulutusta. Rakentamisen toipuminen, energiasiirtymä ja puolustushankinnat lisäävät investointeja. BKT kasvaa 1,3 prosenttia vuonna 2025 ja 1,6 prosenttia vuonna 2026 ja 1,5 prosenttia 2027. Työmarkkinoiden käänne on myöhentynyt ja työllisyys kasvaa selvästi vasta vuosina 2026–2027 talouden vahvistuessa. Työttömyysaste laskee vuoden 2025 8,8 prosentista 7,9 prosenttiin vuonna 2027. Talouden kasvua varjostaa kuitenkin Yhdysvaltojen kauppapolitiikka, ja jos tullit eivät jää lyhytaikaisiksi on vuosien 2025 ja 2026 kasvu selvästi ennustettua heikompaa.

Julkisyhteisöjen rahoitusaliijäämä oli 4,4 % suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Tänä vuonna rahoitusaliijäämä on 3,8 % ja 3,2 % vuonna 2026. Alijäämä pysyy kolmen prosentin huonommalla puolella ennustekauden loppuun saakka. Tänä vuonna julkisyhteisöjen velkasuhde nousee yli 85 prosentin, minkä jälkeen velkasuhde kasvaa asteittain lähes 90 prosenttiin vuonna 2029. (VM: Taloudellinen katsaus, kevät 2025)

Päijät-Hämeen näkymä

Työ- ja elinkeinoministeriön työmarkkinaennusteen mukaan talous elpyy tänä vuonna, mutta työllisyyteen talouden elpyminen vaikuttaa kuitenkin viiveellä. Pahin inflaatiopiikki on takanapäin ja Euroopan keskuspankki on laskenut korkotasoaan. Yhdysvaltojen talouspolitiikkaa pidetään arvaamattomana. Mahdolliset tullit ja vastatullit luovat epävarmuutta kansainväliseen kauppaan. Työttömyyden ennustetaan lisääntyvän kuluvan vuoden aikana ja kääntyvän laskuun vasta ensi vuonna. Maan yleinen tilanne näkyy myös Päijät-Hämeessä. Avoimia työpaikkoja on helmikuussa ilmoitettu satoja vähemmän kuin vuosi sitten. Pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt vuodessa miltei viidenneksen. Suurimpia työttömien ryhmiä olivat tänäkin vuonna rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät sekä palvelu- ja myyntityöntekijät.

Päijät-Hämeessä työllistäviä toimialoja ovat erityisesti rakentamisen ja teollisuuden toimialat. Talonrakentaminen ja erikoistunut rakennustoiminta sekä sahataran, metallituotteiden sekä koneiden ja laitteiden valmistus työllistävät alueella tuhansia henkilöitä. Maakunnassa toimii myös useita elinvoimaisia toimialakeskittymiä. Toimialakeskittymien kannalta on olennaista, että alueella toimivat elinvoimainen LUT-yliopisto ja LAB-ammattikorkeakoulu. Päijät-Hämeessä tavoitellaankin yritysten TKI-investointien kaksinkertaistamista kahteensataan miljoonaan euroon vuoteen 2027 mennessä. Lahden seudulla on vahva perinne valmistavassa teollisuudessa, elintarviketeollisuudessa, muotoilussa ja ympäristövastuullisuudessa.

Tuoreimman Pk-yritysbarometrin mukaan päijäthämäläisten yritysten apeat tunnelmat eivät ole juurikaan muuttuneet viime syksystä. Barometrin aineisto kerättiin vuodenvaihteen molemmin puolin. Näkemykset yleisestä suhdannetilanteesta ovat Päijät-Hämeessä heikompia kuin koko maassa keskimäärin. Investointiaikeita kuvaava saldoluku on Päijät-Hämeessä selvästi koko maata heikompi. Investointiaikeitakin on, mutta enemmistö vastaajista on kaikilla päätoimialoilla investointeja vähentäviä yrityksiä. Vaikka alueen yritysten tunnelmat ovat odottelevat, seutukuntana Lahden alue on saanut

tunnustusta elinkeinoelämän keskusliiton kuntarankingissa. Kuntaranking arvioi alueiden toimintaympäristöä yritysten näkökulmasta. Lahden seutukunta paransi jälleen sijoitustaan sijoittuen nyt viidenneksi. Myös Yrittäjien kuntabarometrissä Lahti sijoittui hyvin: yli sadantuhannen asukkaan kaupungeista Lahti oli toinen. Maakunnan tasolla orimattila on arvioitu yrittäjäystävällisimmäksi kunnaksi.

Lahden väkiluku jatkaa kasvuaan. Helmikuun lopussa lahtelaisia oli hieman yli 121 000 eli noin viisisataa henkilöä enemmän kuin vuosi sitten. Erityisesti vieraskielisten asukkaiden määrä kasvaa. Lahden väkiluvun kasvu ei kuitenkaan riitä kompensoimaan alhaista syntyvyyttä muualla maakunnassa, missä väkiluku onkin laskussa. Lisäksi alueen pohjoisimmissa kunnissa väestö ikääntyy nopeammin kuin Etelä-Suomessa keskimäärin

Väkiluvun vähenemisen haasteet, väestön sairastavuus ja asukkain ikääntyminen haastavat kuntien ja hyvinvointialueiden taloutta koko Suomessa. Kuntatalouden tilannetta kartoittaneen selvityksen mukaan kuntatalouden arvioidaan heikentyvän edelleen vuosina 2025–2028. Kuntatalouden heikentymistä selittää ennen kaikkea toimintamenojen kasvu. Kuntaliiton talousbarometrin mukaan lähes puolessa kunnista on huomattava sopeutustoimien tarve. Kuntien haasteellinen taloustilanne on maakunnan elinvoiman kannalta merkittävää, sillä työllistävyyden lisäksi julkisen sektorin hankinnat luovat elinvoimaa.

Alkuvuoden Pk-yritysbarometrin mukaan alueen yrittäjien tunnelmat ovat siis vaisut. Vaikka yleinen investointihalukkuus on maakunnassa tällä hetkellä vähäistä, alueelta kuitenkin löytyy investoivia yrityksiä.

Päijät-Hämeessä aloitti loppuvuodesta noin 280 yritystä, mikä oli hieman viime vuotta enemmän. Lopettaneita yrityksiä oli reilusti yli kaksisataa, mikä yli kolmannes enemmän kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana. Itä-Hämeessä on useita haasteellisia rakennemuutostilanteita.

Päijät-Hämeen osaavan työvoiman saatavuus vahvistuu, kun LUT-yliopisto aloittaa uuden rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutuksen Lahdessa 2027. Uusi koulutusala vastaa erityisesti kestävän rakentamisen energia- ja ympäristöhaasteisiin. Ensi vuosikymmenen puoliväliin mennessä on tavoitteena, että koulutusohjelmassa opiskelisi noin viisisataa opiskelijaa. Myös LAB-ammattikorkeakoulu on saanut uuden koulutusvastuun. LAB aloittaa laboratorioanalyttikojen koulutuksen sekä Lahden että Lappeenrannan yksiköissään. Lahden seudulla laboratorioanalyttikot ovat keskeisessä roolissa elintarvike- ja puutuoteteollisuuden uusien avausten tuotekehityksessä sekä mittaustekniikan osaamisen vahvistamisessa.

Työvoimapulan koskettaessa yhä useampaa yritystä myös rekrytointi kansainvälistyy. Hämäläiset yritykset ovat lisänneet kansainvälisiä rekrytointiaan viimeisen viiden vuoden aikana. Hämeen kauppakamarin osaajakyselyn mukaan miltei puolet yrityksistä on rekrytoinut tai vuokrannut kansainvälisiä osaajia kyseisenä ajanjaksona. Vuosi sitten tehdyssä kyselyssä vastaava osuus oli vain kolmannes. Yrityksillä oli myös hyviä kokemuksia kansainvälisistä osaajista, sillä 60 prosentilla vastaajista kokemus oli myönteinen tai erittäin myönteinen.

Tällä hetkellä työllisyyden kehittyminen on kuitenkin heikkoa. Uusia avoimia työpaikkoja on ollut alkuvuodesta tarjolla satoja vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Eniten avoimia paikkoja oli helmikuussa tarjolla terveys- ja sosiaalipalveluissa sekä julkishallinnossa ja maanpuolustuksessa. Työttömyys kasvoi vuodentakaisesta määrällisesti eniten erityisasiantuntijoilla. Päijät-Hämeessä on tänä vuonna aloitettu noin seitsemänkymmentä muutosneuvottelua, joissa arvioitu irtisanomistarve on noin kolmesataa henkilöä ja lomautustarve yli 800 henkilöä. Konkursseja tehtiin syyskuusta-helmikuuhun parikymmentä enemmän kuin viime vuonna eli yli 60 kappaletta. (TEM Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2025 ja Pk-yritysbarometri Kevät 2025)

Kuntatalous

Suomen talous kääntyi viime vuoden aikana taantuman pohjalta kasvuun. Alkuvuoden tietojen perusteella talouskasvun piristymisen on jatkunut vuoden vaihteen jälkeen, mutta talouden kasvua varjostavat kauppa- ja geopolitiikan tuoma epävarmuus.

Vuoden 2024 tilinpäätösarvioiden mukaan kuntatalouden näkymät vahvistuivat syksyn kuntatalousohjelmassa arvioituun verrattuna, mutta kuntien taloudessa on edelleen tuntuva sopeuttamistarve. Yksittäisten kuntien talouden tilanteet vaihtelevat voimakkaasti, ja kuntakentässä on nähtävissä sekä taloudellista että toiminnallista eriytymistä. Suurissa ja kasvavissa kunnissa on runsaasti investointitarpeita, kun taas pienenevien lapsi- ja nuorisokäluokkien kunnissa haasteena on sopeuttaa palveluverkkoa ja toimintaa vastaamaan vähenevää palvelutarvetta.

Eriytymiskehitys näkyy myös kuntien edellytyksissä järjestää lakisääteisiä palveluita. Ongelmat työvoiman saatavuudessa, kaupungistuminen sekä syntyvyyden pieneneminen edellyttävät uusia palveluiden järjestämistapoja niin kunnissa kuin valtakunnallisestikin.

Kunnat ovat tämän vuoden alusta alkaen vastanneet työvoimapalveluista. Työllisyyskehityksellä on nykyään entistä suurempi vaikutus kuntien talouteen, sillä kuntien rahoitusvastuut työllisyydenhoidosta ovat aiempaa laajemmat. Kuntatalous on aiempaa herkempi talouden suhdannevaihteluille. (VM; Kuntatalousohjelma 2026–2029)

Talousarvion laadinnan perustelut

Käyttötalousosa

Maakuntavaltuuston hyväksymässä vuosien 2025–2027 taloussuunnitelmassa on jäsenkuntien maksuosuuden arvioitu kasvavan vuoden 2026 käyttömenoihin 2 %. Nyt laadittu talousarvioesitys perustuu jäsenkuntien maksuosuuden 0 %:n kasvuun. Vuosien 2027 ja 2028 kuntarahoitteisten käyttömenojen kasvuksi on arvioitu myös 0 %.

Päijät-Hämeen liitto pitää yllä maakuntakaavaa ja liikennejärjestelmäsuunnitelmaa, jotka molemmat ovat lakisääteisiä tehtäviä.

Päijät-Hämeen liitto osallistuu toiminta- ja taloussuunnitelman ajanjaksolla sopimuskumppanina Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimuksen 2024–2035 toimenpiteiden toteutukseen.

Edunvalvonnan painopiste siirtyy toimintavuoden aikana tulevaan hallitusohjelmaan vaikuttamiseen. Samalla huolehditaan, että maakunnalle tärkeitä asioita saadaan edistettyä päättyvän vaalikauden aikana ja, että jo tehdyt päätökset etenevät maakunnalle suotuisasti. Maakuntaliitolla on jatkuvasti päivitettävä edunvalvontasuunnitelma, johon on kirjattu tarkemmin edunvalvonnan konkreettiset tavoitteet kuten Lentoradan edistäminen, Vt12, Vt24 ja Kt54 kehittäminen, nykyisten raideyhteyksien parantaminen sekä Savon oikoradan edistäminen Itäradan vaihtoehtona. Suur-Päijänteen merkitystä korostetaan osana maakunnan edunvalvontaa ja viestintää.

Päijät-Hämeen aluekehitys perustuu maakuntavaltuuston hyväksymän maakuntastrategian toteuttamiseen. Keskeinen ohjelmatyöväline on Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 – EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma ja sen tehokas toimeenpano alueella. Liitto on myöntänyt maakuntaan kansallista tukirahoitusta (AKKE), mutta rahoitusta ei enää ole myönnetty maakuntien aluekehitykseen vuodelle 2025. Liitto ohjaa ja seuraa osarahoittamia hankkeita ohjelmakaudella. Hanketyössä korostuu maakuntastrategiaa tämentävä vihreän siirtymän ohjelma ja TKI-resurssien kasvattaminen. Ohjelmatyössä tehdään kuntien ja sidosryhmien kanssa mm. ilmastonmuutoksen ehkäisyn,

energiatohokkuuden ja kiertotalouden uudistavia toimia alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä avaa mahdollisuuksia alueen oman kehittämisen lisäksi kansainvälisten toimien lisäämiseen.

Liitolla on aikaisemmilta vuosilta ylijäämää yhteensä 988 459,66 euroa.

Maakuntahallituksen esityksessä vuoden 2026 talousarvioksi toimintatuotot ovat yhteensä 3 309 687 euroa ja toimintakulut 3 336 720 euroa. Jäsenkuntien maksuosuus liiton menoihin on 2 437 384 euroa. Maksuosuuslaskelma on liitteenä.

Talousarvioesitykseen sisältyy myös seuraavat hankkeet ja kuntarahoitusosuudet:

LOTTI

Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu

CEI BOOST

ClimateGO

DeCo

STEP-UP

ACTIVE-ID

PROSPERO

Change(K)now!

Päijät-Hämeen aarrekartta

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen Päijät-Hämeessä

Pathways4Nature

Kaikuja Päijät-Hämeeseen

Europe Direct Päijät-Häme

COST Plant-Based Food Innovation

Päijät-Häme – Suomen liikkuvien maakunta

Lahden Yliopistokampus

Vuoden 2026 talousarvio on laadittu niin, että sillä pystytään toteuttamaan toimintasuunnitelmaan valitut painopisteet.

Luottamushenkilöhallinto

Toimintatuotot

Luottamushenkilöhallinnon toimintatuotot 142 000 euroa koostuu:

Jäsenkuntien maksuosuuksista 139 000 euroa

Euroopan aluekehitysrahaston tuesta 3 000 euroa

Toimintakulut

Luottamushenkilöhallinnon kokonaiskulut ovat yhteensä 142 0000 euroa.

Talousarviossa on varauduttu Etelä-Suomen maakuntien yhteiskokouksiin, kahteen maakuntavaltuuston kokoukseen, yhteentoista maakuntahallituksen kokoukseen ja seitsemään tarkastuslautakunnan kokoukseen.

Luottamushenkilöhallinnossa on otettu huomioon myös maakunnan yhteistyöryhmän toiminnasta aiheutuvat kustannukset, joiksi on arvioitu 3 000 euroa. Kustannukset katetaan Euroopan aluekehitysrahaston tuesta.

Varsinainen toiminta

Toimintatuotot

Varsinaisen toiminnan toimintatuotot 2 316 384 euroa koostuu:

Jäsenkuntien maksuosuuksista 2 298 384 euroa

Muista tuista ja avustuksista 7 000 euroa

Muut tuotot 11 000 euroa

Toimintakulut

Varsinaisen toiminnan kokonaiskulut ovat 2 270 000 euroa, mikä on 0,1 % vähemmän kuin kuluvana vuonna.

Kokonaiskuluista henkilöstökulujen osuus on noin 72 %. Toimintavuonna henkilöstökulut kasvoivat 2,4 % kuluva vuodesta.

Palvelujen ostoihin on varattu 459 000 euroa, mikä on 6,9 % vähemmän kuin kuluvana vuonna.

Projektit

Toimintatuotot

Taulukko 2 Toimintatuotot

Projektien toimintatuotot:	
LOTTI	76 095 €
Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu	1 000 €
CEI BOOST	34 951 €
ClimateGO	44 267 €
DeCo	21 996 €
STEP-UP	58 263 €
ACTIVE-ID	51 476 €
PROSPERO	53 110 €
Change(K)now!	57 819 €
Päijät-Hämeen aarrekartta	25 867 €
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen Päijät-Hämeessä	32 162 €
Pathways4Nature	119 000 €
Kaikuja Päijät-Hämeeseen	28 297 €
Europe Direct Päijät-Häme	50 000 €
COST Plant-Based Food Innovation	10 000 €
Päijät-Häme – Suomen liikkuvien maakunta	87 000 €
Lahden Yliopistokampus	100 000 €
Yhteensä	851 303 €

Taulukko 3 Toimintakulut

Projektien toimintakulut:	
LOTTI	79 265 €
Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu	5 000 €
CEI BOOST	37 183 €
ClimateGO	47 093 €
DeCo	23 356 €
STEP-UP	60 923 €
ACTIVE-ID	54 960 €
PROSPERO	55 323 €
Change(K)now!	61 510 €
Päijät-Hämeen aarrekartta	32 333 €
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen Päijät-Hämeessä	45 945 €
Pathways4Nature	119 000 €
Kaikuja Päijät-Hämeeseen	28 297 €
Europe Direct Päijät-Häme	77 532 €
COST Plant-Based Food Innovation	10 000 €
Päijät-Häme – Suomen liikkuvien maakunta	87 000 €
Lahden Yliopistokampus	100 000 €
Yhteensä	924 720 €

LOTTI

Verkostonhankkeen tavoitteena on luoda uudelleen paikallisia identiteettejä ja paikallisia osaamiskokonaisuuksia ja hyödyntää niitä uusien mahdollisuuksien edistämiseksi alueellisilla älykkään erikoistumisen aloilla. LOTTI:n yleisenä tavoitteena on parantaa alueellisten viranomaisten valmiuksia suunnitella ja toteuttaa politiikkaa, joka edistää innovatiivista, kestävä ja kansalaisvetoista siirtymää, jota ohjaavat uudistuvat teolliset perinteet ja identiteetti.

Interreg Europe –ohjelmaan on haettu yhdessä eurooppalaisten kumppanien kanssa LOTTI-hanketta, joka yhdistää teollisen muutoksen ja alueellisen identiteetin. Hankkeen partnerimaakunnat ovat kokeneet perinteisen tuotanto- ja talousrakenteen muutoksia ja haasteita. Nämä rakenteet, jotka aiemmin muodostivat perustan paikalliselle identiteetille, ja johon asukkaat samaistuivat, ovat nyt siirtymävaiheessa. Siirtymään liittyy sekä digitaalisia että vihreitä elementtejä.

Hankkeen toteutusaika on 1.3.2023–28.2.2027, rahoitusohjelma Interreg Europe, <https://pajjat-hame.fi/lotti/>

Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu

Päijät-Hämeen liitto jatkaa neljännelle kaudelle 16-20-vuotiaille suunnitellun Vaikuttajakoulun järjestämistä. Vaikuttajakoulussa nuorten kanssa tutustutaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen teemoihin ja tuetaan vaikuttamistaitojen ja -motivaation kehittymistä. Koulu ei ole toimintamalliltaan muodollinen, vaan perustuu non-formaalin oppimisen periaatteisiin. Vaikuttajakoululaisten kanssa opitaan yhdessä vaikuttamisen paikoista ja päätöksenteon perusteita. Vaikuttajakoulu tarjoaa liitolle ja sen sidosryhmille myös mahdollisuuden kuulla nuoria eri teemoissa. Syksyllä 2025 alkava Vaikuttajakoulu tapaa kuukausittain pääsääntöisesti Päijät-Hämeen alueella ja kevätkaudella tehdään opintomatka Helsinkiin kansallisiin kohteisiin. Vaikuttajakouluun valitaan noin 20 nuorta. Vaikuttajakoulun opintovierailujen ja -matkan toteuttamiseen haetaan erillisrahoitusta. Toteutusaika on 1.12.2025 – 31.5.2026

CEI BOOST

Hankkeen tavoitteena on lisätä digitaalisten innovaatioiden käyttöä tukemaan kiertotaloutta alueellisesti pk-yrityksissä RIS3 sektoreilla. Hankkeessa tutkitaan, kehitetään ja testataan lähestymistapoja ja työkaluja, joilla voidaan arvioida, vahvistaa ja tukea alueellisten kiertotalousinnovaatioiden ekosysteemejä metropolien ulkopuolisilla alueilla ja nousevilla alueilla Euroopassa, jotka jäävät jälkeen EU:n asettamasta vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteesta.

Tavoitteena on kannustaa ja tukea kestävien digitaalisten ratkaisujen kehittämistä ja käyttöönottoa kiertotaloudessa, erityisesti uusiin teknologioihin liittyen (esim. tekoäly, robotiikka, digitaaliset kaksoiset, teollinen symbioosi, lohkoketju) ja varmistaa, että ratkaisuja käytetään nopeuttamaan siirtymää kestäväan kiertotalouteen. Tähän liittyy älykkään erikoistumisen strategioiden parantaminen, rahoitusinstrumenttien kehittäminen ja pilottihanke, jolla edistetään pk-yritysten, kaupunkien ja kansalaisten kestävien, digitaalisesti mahdollistavien ratkaisujen käyttämistä kiertotaloudessa.

Hankkeen toteutusaika on 1.3.2023–28.2.2027, rahoitusohjelma Interreg Europe, <https://pajjat-hame.fi/cei-boost/>

ClimateGO

Verkostohanke tukee alueita ja kaupunkeja päätöksenteon kehittämisessä entistä pitkäjänteisempään ja kestävyyskriisin huomioivaan suuntaan. Hanke edistää ymmärrystä ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta sekä varmistaa ennakoivaa päätöksentekoa, jossa ilmastonmuutoksen hillitsemis- ja sopeutumistoimenpiteet tukevat toisiaan. Hankkeen ansiosta hankekumppaneilla ja niiden sidosryhmillä on paremmat valmiudet kehittää ja toteuttaa tehokasta ilmastopolitiikkaa ja ilmastonmuutoksen sopeutumisen toimenpiteitä.

Hankkeen toteutusaika on 1.4.2024–31.3.2028, Interreg Europe, <https://pajjat-hame.fi/interreg-europe-hanke-climatego/>

DeCo

Verkostohanke kehittää kestävää ja kiertotalouden mukaista suunnittelua, tuotantoa ja valmistusta. Hanke tukee EU:n asettamia päästövähennystavoitteita ja komission pyrkimystä tehdä kestäviä tuotteita EU:n normi, vauhdittaa kiertotalouden liiketoimintamalleja ja vahvistaa kuluttajia toimijoina vihreässä siirtymässä. Hankkeessa tunnistetaan kestävä ja kiertotaloussuunnittelun sekä kestävä tuotannon ja valmistuksen hyviä käytäntöjä ja jaetaan kokemuksia ja tietämystä Euroopan alueiden toimialojen välillä.

Hankkeen toteutusaika on 1.4.2024–31.3.2028, Interreg Europe, <https://paijat-hame.fi/deco/>

STEP UP

STEP UP -hankkeessa kehitetään toimia, jotka edistävät kävelyä liikkumismuotona sekä vapaa-ajan aktiviteettina. Kävelyn lisäämisellä edistetään ympäristötavoitteita, hiilineutraaliutta sekä vähennetään liikkumattomuudesta aiheutuvia kansanterveydellisiä haittoja ja kustannuksia. Hankkeen aikana lisätään yhteistyötä sekä vaihdetaan kokemuksia ja hyviä käytäntöjä hankkeeseen osallistuvien kesken. STEP UP -hanke toteuttaa omalta osaltaan Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelmaa tiiviissä yhteistyössä Päijät-Hämeen kuntien ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Hankkeen pääpartneri on Burgenlandin maakunta (Itävalta).

Hankkeen toteutusaika on 1.4.2024–30.6.2028, rahoitusohjelma Interreg Europe, <https://paijat-hame.fi/step-up/>

ACTIVE ID

Euroopan laajuinen ACTIVE ID -hanke kehittää toimintaympäristöä, jossa Sports & Leisure (liikunta ja vapaa-aika-alan) pk-yritykset voivat olla merkittäviä alueellisen talouskasvun vetureita. Alan innovaatioekosysteemissä parannetaan edellytyksiä kohdata haasteita, jotka vaikuttavat pk-yritysten innovaatiokykyihin: mm. rahoituksen puute, heikot yhteydet alueelliseen TKI-toimintaan, digitaalisten valmiuksien puute ja rajattu käsitys markkinoiden tarpeista. Hanke yhdistää toimialoja ja luo mahdollisuuksia innovaatioiden edistämiseksi. Kansainvälisesti monipuolisesti verkottuneen hankkeen avulla voidaan löytää lisäarvoa tuottavia yhteistyötapoja Päijät-Hämeen eri alojen sidosryhmien kesken (urheilu, matkailu ja vapaa-aika, ICT) tukemaan pk-yritysten kasvua, mikä johtaa uusiin tarpeisiin perustuviin tuotteisiin ja palveluihin. Hankkeen pääpartneri on LAB-ammattikorkeakoulu.

Hankkeen toteutusaika on 1.4.2024–30.6.2028, rahoitusohjelma Interreg Europe, <https://paijat-hame.fi/active-id/>

PROSPERO

PROSPERO-hankkeessa on tavoitteena kulttuuri- ja luovien alojen kehittäminen. Kansainvälisellä, alueiden välisellä yhteistyöllä voidaan kehittää mainittuja aloja mm. rakentamaan alueista inklusiivisempia ja sosiaalisesti kestävämpiä. Alat voivat olla myös vihreän kasvun vauhdittajia. Hankkeessa aloja tarkastellaan talouskasvun ja sosiaalisen kestävyyskriteerikohdassa. Tavoitteena on myös rakentaa Päijät-Hämeeseen kulttuuri- ja luovien alojen verkosto, joka voi kehittää TKI-osaamista ja investointeja alueella. Hanke toteuttaa Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 -ohjelmaa.

Toteutusaika on 1.5.2025–30.4.2029, rahoitusohjelma Interreg Europe

Change(K)now!

Verkostohankkeen tavoitteena on edistää asennemuutosta ruoan toimitusjärjestelmissä kertakäyttöisyydestä monikäyttöiseen astiastoon ja pakkauksiin erilaisissa käyttöyhteyksissä. Projekti on suunnattu kunnille ja kunnallisille toimijoille, alueella toimiville ruoan toimitusyrityksille ja erityisesti alueen asukkaille. Nämä tahot voivat edistää ruoan toimitusjärjestelmien kiertotaloutta ottamalla käyttöön kestäviä ratkaisuja ja muuttamalla rutiineja ja käyttäytymistä. Change(K)now! -hanke luo pilotteja ja testaa niitä innovoimalla olemassa olevia kiertotalousratkaisuja ruoan toimitukseen ja pakkaukseen.

Hankkeen toteutusaika on 1.11.2023–31.10.2026 (loppuraportointi 1.11.2026–31.1.2027), Interreg Baltic Sea Region, <https://paijat-hame.fi/changeknow/>

Päijät-Hämeen aarrekartta

Päijät-Hämeessä on paljon kiinnostavia kulttuuriperintö- ja luontokohteita, joista toiset ovat tunnetumpia aarteita ja osa vielä piilossa. Päijät-Hämeen aarrekartta -hankkeessa kootaan tärkeimmistä päijäthämäläiseen kulttuuriperintöön liittyvistä kohteista paikkatiedot yhteen aineistoon, jonka pohjalta muodostetaan ja yhdessä kulttuuritoimijoiden ja kuntien kanssa lanseerataan Päijät-Hämeen aarrekartta kesälle 2026. Hankkeessa kartoitetaan kohteet, joiden paikkatiedot kerätään sekä rakennetaan sähköinen kartta-alusta. Hankkeen toteutusalueena on Päijät-Hämeen maaseutumaiset aloitteet. Rahoittajana Päijänne-Leader/Hämeen ELY-keskus. Hanke toteuttaa Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 -ohjelmaa.

Hankkeen toteutusaika on 1.8.2025-30.9.2026. Hanketta rahoittavat EU ja Päijänne-Leader/Hämeen ELY-keskus.

Ilmastomuutokseen sopeutuminen Päijät-Hämeessä

Hankkeen tavoitteena on vahvistaa Päijät-Hämeen mahdollisuuksia ennakoida ilmastomuutokseen sopeutumista keskeisten elinkeinojen näkökulmasta ja tukea Päijät-Hämeen kuntia sopeutumisen toimenpiteiden tunnistamisessa sekä toteutuksessa. Elinkeinoista painotetaan erityisesti ruokasektoria ja tarkennetaan myös positiivisia mahdollisuuksia koko ruokajärjestelmälle.

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2026 - 31.12.2028. Hankehakemus on arvioitavana EAKR alueellisten ympäristöhankkeiden haussa.

Pathways4Nature

Hankkeen tavoitteena on edistää maakunnan ilmastomuutokseen sopeutumista erityisesti vesistöihin kohdistuvien riskien osalta. Toimintaan kuuluu mm. riskitarkasteluja, toimenpideohjelman laatiminen, rahoitusmahdollisuuksien kartoitus sekä kouluttautumista ja verkostoitumista muiden Euroopan alueiden kanssa. Hankkeen toteuttajina ovat Päijät-Hämeen liitto ja Vesijärvisäätiö.

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2026 - 31.12.2026. Hankehakemus on arvioitavana EU:n Pathways2Resilience -ohjelmassa.

Kaikuja Päijät-Hämeeseen

Kaikukortti on toimintamalli, joka mahdollistaa tiukassa taloudellisessa tilanteessa olevien osallistumisen kulttuuriin ja taiteeseen. Kortilla asiakas voi saada itselleen lippuja esimerkiksi museoihin tai teattereihin. Valtakunnallinen toimintamalli ei ole käytössä Päijät-Hämeessä. LAB-ammattikorkeakoulun ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa haetussa hankkeessa otetaan kortti käyttöön maakunnassa ja pilotoidaan toimintaa yhdessä asiakasryhmien kanssa, jotka myös osallistuvat toimintamallin kehittämiseen. Hankkeella tuetaan hyvinvointia ja palveluiden kehittämistä maaseutumaisilla alueilla, jossa hanke toteutetaan. Hanke toteuttaa Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 -ohjelmaa. Liitolle suunniteltu työpaketti keskittyy kuntien ja kulttuurikohteiden tukeen ja verkoston kehittämiseen. Lisäksi liitto tukee muiden työpakettien laadukasta toteutusta.

Hankehakemus on arvioitavana Hämeen ELY-keskuksella, rahoitus on haettu Maaseuturahastosta. Tavoiteltu toteutusaika 1.1.2026-30.6.2027.

EUROPE DIRECT Päijät-Häme

EUROPE DIRECT Päijät-Häme on EU-tietopiste, keskustelun avaaja, kansalaisten kuuntelija sekä EU-aiheisten tapahtumien ja kansalaiskasvatuksen järjestäjä päijäthämäläisille. Se on osa Europe Direct -tiedotuspiesteverkostoa. Tavoitteena on lisätä alueen asukkaiden tietoisuutta EU:n toiminnasta, päätöksenteosta ja vaikutuksista. Keskukseen tarkoituksena on edistää vuorovaikutteista dialogia EU:n ja

kansalaisten välillä, vahvistaa myönteisiä asenteita EU:ta kohtaan tuomalla esiin konkreettisia hyötyjä ja kannustaa erityisesti nuoria osallistumaan aktiivisesti eurooppalaiseen yhteistyöhön.

Europe Direct -yhteyspisteelle on haettu rahoitusta Euroopan komissiosta ajalle 1.1.2026-31.12.2030. Hakemus on parhaillaan arvioitavana ja tietoa rahoituspäätöksestä odotetaan marraskuussa.

COST Plant-Based Food Innovation

COST Plant-Based Food Innovation tuo yhteen kasvipohjaisten ruokainnovaatioiden kehittäjät ympäri Eurooppaa. Tavoitteena on löytää keskeiset haasteet kasvipohjaisten ruokainnovaatioiden kehittämisessä ja miten haasteita lähdetään ratkomaan. Hankkeessa eurooppalaiset kumppanit tutustuvat toistensa osaamiseen ja parhaisiin käytäntöihin niin tutkimus- kuin yritystoiminnassa. Hankkeen odotetaan synnyttävän uusia yhteistyökumppanuuksia ja rahoitushakemuksia.

Hankkeelle ollaan hakemassa rahoitusta EU:n COST-rahoitusohjelmasta ajalle 1.9.2026-31.8.2030. Tietoa rahoituspäätöksestä odotetaan kesällä 2026.

Päijät-Häme - Suomen liikkuvien maakunta

Päijät-Häme – Suomen liikkuvien maakunta -hanke toteuttaa Liikkuva Päijät-Häme -ohjelmaa. Hankkeessa luodaan rakenteita ja edellytyksiä Liikkuva Päijät-Häme ohjelman toteutukselle. Liikkuva Päijät-Häme -ohjelman toimeenpanoon haetaan rahoituksia avautuvien hankerahoitusten kautta. Hankkeessa vahvistetaan monialaista ja poikkihallinnollista yhteistyötä sekä olemassa olevien resurssien maksimaalista käyttöä. Hanke tukee vaikuttavien toimintamallien vahvistamista ja käyttöönottoa kunnissa, hyvien käytäntöjen jakamista sekä kuntayhteistyön tiivistämistä.

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2024–31.12.2026, kuntien erillisrahoitus. <https://paijat-hame.fi/projektit/suomen-liikkuvien-maakunta/>

Lahden Yliopistokampus rahoitus

Talousarviossa on varauduttu vuosittain 100 000 euron kuntarahoitusosuuteen, joka kanavoidaan Päijät-Hämeen liiton kautta Lahden Yliopistokampuksen rahoitukseen.

Muut hankevaraukset

Päijät-Hämeen liitto on mahdollisesti mukana uusissa kansallisissa ja kansainvälisissä hankkeissa, jotka toteuttavat maakuntastrategiaa. Maakunnassa valmistellaan kansainvälisiin hakuihin hankkeita, joissa liiton tukirooli on usein tarpeellinen teema- ja politiikkaohjauksen kannalta. Näissä tuki ilmaistaan pääsääntöisesti tukikirjeellä ja mahdollisesti osallistumalla ohjaukseen henkilöstöresursseja käyttämällä.

Käyttötalousosa

Päijät-Hämeen liiton hallinnossa ja taloudenhoidossa noudatetaan kuntalain säännöksiä. Kuntalain 110 §:n mukaan yhtymävaltuusto hyväksyy liitolle seuraavaksi vuodeksi talousarvion. Sen hyväksymisen yhteydessä hyväksytään myös taloussuunnitelma kolmeksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään liiton toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma laaditaan niin, että ne toteuttavat strategiaa ja edellytykset liiton tehtävien hoitamiseen turvataan.

Kuntalain 110 §:n 3 momentin mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Taloussuunnitelmassa tulee päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Kuntalain 110 §:n 4 momentin mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kuntayhtymän toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Liiton hallintosäännön 39 §:n mukaan maakuntavaltuusto hyväksyy talousarviossa sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Käyttötalousosassa valtuusto asettaa toiminnalliset tavoitteet sekä osoittaa tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot nettomääräisinä.

Taulukko 4 Käyttötalousosa

	TA 2024 euro	TA 2025 euro	TA 2026 euro	TS 2027 1 000 euro	TS 2028 1 000 euro
Luottamushenkilöhallinto					
Toimintatuotot	155 000	150 000	142 000	142	142
Toimintakulut	155 000	150 000	142 000	142	142
Toimintakate	0	0	0	0	0
Varsinainen toiminta					
Toimintatuotot	2 279 592	2 312 384	2 316 384	2 316	2 316
Toimintakulut	2 246 000	2 273 000	2 270 000	2 268	2 283
Toimintakate	33 592	39 384	46 384	48	33
Projektit					
Toimintatuotot	970 827	853 347	851 303	405	192
Toimintakulut	1 076 879	923 953	924 720	456	233
Toimintakate	-106 052	-70 606	-73 417	-51	-41

Tuloslaske lmaosa

Taulukko 5 Tuloslaskelma

	TP 2024 euro	TA 2025 euro	TA 2026 euro	TS 2027 1 000 euro	TS 2028 1 000 euro
Toimintatuotot					
Myyntituotot	2 389 592	2 437 384	2 437 384	2 437	2 437
Tuet ja avustukset	60 431	10 000	10 000	10	10
Muut toimintatuotot	14 140	15 000	11 000	11	11
Projektien toimintatuotot	1 016 474	853 347	851 303	405	192
Toimintatuotot yhteensä	3 480 637	3 315 731	3 309 687	2 863	2 650
Toimintakulut					
Henkilöstökulut	-1 592 541	-1 687 100	- 1 728 000	-1 746	-1 761
Palvelujen ostot	-536 311	-541 200	-499 000	-481	-481
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-47 090	-35 200	-33 000	-33	-33
Muut kulut	-156 278	-159 500	-152 000	-150	-150
Avustukset	-1 888	0	0	0	0
Projektien toimintakulut	-1 076 121	-923 953	-924 720	-456	-233
Toimintakulut yhteensä	-3 410 229	-3 346 953	-3 336 720	-2 866	-2 658
Toimintakate	70 408	-31 222	-27 033	-3	-8
Korkotuotot	0	100	0	0	0
Muut rahoitustuotot	4 811	0	0	0	0
Korkokulut	0	-100	0	0	0
Muut rahoituskulut	-396	0	-100	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	4 415	0	-100	0	0
Vuosikate	74 823	-31 222	-27 133	-3	-8
Suunnitelmapoistot	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	74 823	-31 222	-27 133	-3	-8
Tilikauden alijäämä/ylijäämä	74 823	-31 222	-27 133	-3	-8

Tuloslaskelmaosa osoittaa, miten tulo-rahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korko- ja muihin menoihin sekä poistoihin ja arvonalennuksiin. Tuloslaskelmaosan mukaan vuoden 2026 alijäämä on 27 133 euroa.

Rahoitusosa

Taulukko 6 Rahoitusosa

	TP 2024 euroa	TA 2025 euroa	TA 2026 euroa	TS 2027 1 000 euroa	TS 2028 1 000 euroa
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
Vuosikate	74 823	-31 222	-27 133	-3	-8
Yhteensä	74 823	-31 222	-27 133	-3	-8
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja po:n muutokset	0	0	0	0	0
- Saamisten muutos	-198 963	0	0	0	0
- Korottomien velkojen muutos	-539 942	0	0	0	0
Yhteensä	-738 905	0	0	0	0
Rahavarojen muutos	-664 082	-31 222	-27 133	-3	-8

Rahoitusosassa osoitetaan, miten talousarvio vaikuttaa maksuvalmiuteen, kuinka paljon tarvitaan tulorahoituksen lisäksi pääomarahoitusta investointeihin ja lainanlyhennyksiin sekä miten rahoitustarve katetaan ja kuinka suuri on rahoitusjäämä ja kuinka se katetaan.

Liitteet

Jäsenkuntien vuoden 2026 maksuosuudet

	Asukasluku 31.12.2024		Maksuosuus liiton menoihin K ä y t t ö m e n o t						YHTEENSÄ
	Asukkaat	%	TA 2025	TA 2026 2025 + 0 %	Muutos 2025–2026		Yliopisto- kampus	Liikkuvien maakunta	PHL + Yliopistok.+Liikkuvien maakunta
					€	%			
Asikkala	7 889	3,86 %	94 978	93 965	-1 013	-1,07	3 855	3 354	101 174
Hartola	2 482	1,21 %	30 169	29 563	-607	-2,01	1 213	1 055	31 831
Heinola	17 829	8,71 %	213 999	212 359	-1 640	-0,77	8 713	7 580	228 652
Hollola	22 849	11,17 %	272 789	272 152	-637	-0,23	11 166	9 714	293 032
Iitti	6 401	3,13 %	76 812	76 242	-571	-0,74	3 128	2 721	82 091
Kärkölä	4 093	2,00 %	49 039	48 751	-288	-0,59	2 000	1 740	52 492
Lahti	121 337	59,29 %	1 438 657	1 445 231	6 574	0,46	59 294	51 586	1 556 111
Orimattila	15 651	7,65 %	186 774	186 417	-357	-0,19	7 648	6 654	200 719
Padasjoki	2 676	1,31 %	32 494	31 874	-620	-1,91	1 308	1 138	34 319
Sysmä	3 428	1,68 %	41 672	40 831	-842	-2,02	1 675	1 457	43 963
Yhteensä	204 635	100 %	2 437 384	2 437 384	0	0,00	100 000	87 000	2 624 384



Päijät-Hämeen liitto

The Regional Council of Päijät-Häme



Päijät-Hämeen liitto

The Regional Council of Päijät-Häme

Päijät-Hämeen liitto | Hämeenkatu 9 A, PL 50, 15111 Lahti | toimisto@paijat-hame.fi